

narodih. Obilico gradiva je urednica znanstveno pregnetla in ga skušala prikazati čim pregledneje. Če pomislimo, da je bilo treba pregledati ogromno število revij, časopisov in mnogo rokopisnega gradiva, od prvih početkov Aškerčevega udejstvovanja, torej razdobje dobrih 50 let, potem lahko tudi cenimo delo takšne bibliografije. Prav dobro je sestavljeno tudi imensko kazalo, ki dokazuje, da je Boršnikova svoj načrt srečno izvedla do kraja do danes v najpopolnejši meri, tako da pomeni Aškerčeva bibliografija pri nas brezdvomno najtemeljitejšo monografijo te vrste, s katero je ustvarjen trden temelj nadaljnjemu proučevanju Aškerčeve osebnosti. **Stanko J.**

Ernest Vranc: Osnove strnjenege šolskega dela v teoriji in praksi. Ljubljana. 1936. Slovenska šolska matica. Strani 290.

S tem pa smo posegli v Vrančevo »Teorijo strnjenege šolskega dela« (IV. poglavje knjige), ki je osrednji živec vseh piščevih prizadevanj. Gre za trdne osnove vzgojnemu delu. Te pa so v svoji zadnji konsekvenci sociološkega značaja, saj »je razvojna stopnja gospodarskih sil v posameznih družbenih dobah določala organizacijo šolstva, dajala cilje vzgojnim idealom in smernice učni miselnosti«. (Str. 33.) Vsaki kulturni in razvojni stopnji je ustrezala d o l o č e n a razvojna stopnja v proizvodnji hrane, v tehniki, organizaciji dela in vzgoji; vsaki razvojni stopnji je ustrezal d o l o č e n i »duh časa«. Zgovorno pričajo o tem preglednice družbenih dob in »duha časa« (str. 33), družbenega razvoja od fevdalizma do danes (str. 36), psiholoških smeri (str. 39), osnov vzgojne dejavnosti od 18. stol. do danes (str. 55) in končna shematična preglednica razvojnih vzporednic (str. 56). Atomizaciji družbe v posameznike (individualizem!) v fevdalizmu in gospodarskem liberalizmu družbenega razvoja je ustrezala atomizacija v psihologiji, bodisi da so bili glavni drobci ali elementi duševnega dogajanja občutje (senzualizem), predstave (intelektualizem), volja in čustvo (voluntarizem-emocionalizem), ali pa mišljenje; prav tako se je z atomizacijo v družbi skladala atomizacija v mladinoslovju, razvijajočem se iz psihologije, in v pedagogiki, kjer je vso to dobo prevladoval predmetni pouk, sloneč zdaj na intelektualistično — atomistično — pasivistični usmerjenosti (Herbart—Ziller, zgodnja kapitalistična doba), zdaj na osišču »akcija — asociacija — reakcija« (Meuman) in v tkz. »delovni šoli« visokokapitalistične dobe. Prav tako ustreza socialno razgibani povojni dobi z njeno osnovno težnjo po strnitvi družbe, s potezo sinteze (totalnosti) tudi sinteza v psihologiji z izhodiščem v celoti, bodisi da je to psihoanaliza, individualna, oblikovna ali strukturna psihologija (v ospredju celota!), ustreza sinteza v mladinoslovju in v pedagogiki, kjer se stremljenje po celotnosti izraža v poudarjanju odnosov do družbe, v upoštevanju in proučevanju okolja, v strnitvi snovi itd.

Sociološki vidik je vodilen v vseh nadaljnjih izvajanjih, v katerih Vranc razgrne ogromno problemov, ko očrta smeri, vsebino in obliko vzgojnega dela v razvoju od predmetnega pouka preko koncentracije in »delovne« šole do strnjenege šolskega dela, in prikazuje nujnost razvoja v smeri čim popolnejše strnitve z osnovno oznako v snovni koncentraciji in aktivnosti otroka, ko se vzgojno delo približa smotru, da je otroka »treba usposobiti, da si v svojem življenjskem prostoru pridobi stališče, da bo dorastel zahtevam sodobnega življenja« (str. 139). Ogromno problemov razgrne pisec, ko prikaže vzgojna prizadevanja po vsem svetu v smeri sinteze (mnogo tega je sam in so mnogi drugi naši vzgojitelji spoznali na ekskurzijah na Dunaj, v Nemčijo in ČSR!) in v naši družbeni sredini v povojni dobi, ko obravnava vsa prizadevanja tistih vzgojiteljev, ki so bolj ali manj naslonili vzgojo na življenje, bogatili sebe in svoje delo ob izkušnjah v svetu, ob živem dogajanju, sredi katerega žive sami, otroci in vse ljudstvo v slovenski družbeni

sredini. Končno razgrne ogromno problemov, ko prikaže posamezne učne predmete v luči sinteze, označi možnosti razvoja v smeri strnjenejši, če je okvir, ki ga nudi vladajoči sistem, še tako ozek. S tem pa prikaže ovire, možnosti in meje, ki so dane vzgoji, katera hoče biti izraz napredovanja človeške družbe v okviru celotnega življenja, vzgoji, ki naj sloni na trdnih osnovah »življenjskega realizma«. »... Najprimernejša bodoča oblika bo le tista, ki bo imela najmočnejše podzidane življenjske osnove.« (str. 136) — V slovenskem vzgojnem prizadevanju je Vrančeva knjiga bogat prispevek. Je izpoved življenjskega in vzgojnega naziranja vzgojitelja, zrasla v večletnem vzgojnem udejstvovanju in ob razgledanosti v vzgojni teoriji in praksi. S tem pa je postala knjiga izpoved vseh tistih, ki utirajo vzgoji nova pota v službi ljudstva, izpoved vzgojiteljev, ki zavestno prodirajo do zadnjih osnov življenja, do borbe za obstanek, do vprašanja kruha.

Za mnoge, predvsem sociološko nerazgledane ljudi bodo Vrančeva izvajanja pretežka, marsikomu bo sporno osnovno gledanje, izraženo v spoznanju, da je gospodarska zakonitost temelj vsega družbenega in kulturnega razvoja človeštva in da je od te zakonitosti zavisna tudi vzgoja. Toda sleherni vzgojitelj, bodisi da je njegovo poprišče znanost, teorija, ali oblikovanje otroka, bo gradil trhlo stavbo, če bo slep za kričeče dejstvo, da se mora vzgojitelj skloniti do bede, ki ga dan na dan opominja, na željo in voljo po boljših dneh.

Jože Kerenčič

Frank Jauh-Kern: Spomini. Ob tridesetletnici prihoda v Ameriko. 1937. Samozaložba. Strani 110. Natisnila tiskarna Merkur d. d. v Ljubljani. Med našo siromašno tiskano memoarsko literaturo (več Spominov javnih delavcev zaman čaka založnika!) se je s to okusno opremljeno knjižico uvrstilo zanimivo delce, izdano v stari domovini, namenjeno pa predvsem našim ameriškim izseljencem, katerim je pisatelj kot bogoslovec, urednik slovenskih listov, tiskarniški poslovodja, zdravnik, politik in odbornik raznih narodnih ustanov in podpornih organizacij posvetil tri desetletja prosvetnega in človekoljubnega delovanja.

Spomini dr. F. J. Kerna iz Breznice pod Lubnikom so prvotno izhajali leta 1933. v sobotni prilogi clevelandske Ameriške Domovine. Avtor pri spisovanju svojih doživljajev v starem svetu in onstran velike luže »v najbujnejših letih slovenskega naseljevanja« ni imel literarnih ambicij, saj je skušal le lagodno in preprosto orisati svoje življenje in ga — kakor pravi v Uvodu — »spraviti v najtesnejšo vez z zgodovino posameznih naselbin, v katerih je preživel svoje vesele in žalostne dni«. Ali se mu je res posrečilo »biti natančen in objektivni ter pravičen posameznim osebam in skupinam«, o tem poročevalec iz stare domovine ne more soditi. Vsekakor pa je zanimiva in značilna avtorjeva častivredna izpoved: »V prepričanju, da bo dobro za narod, sem večkrat napravil napake, ki so končno, po mojem sedanjem prepričanju, včasih škodovala. Lahko pa rečem, da je pri tem grešil moj razum, ne moje — srce...«

Knjižica obsega štiri obširnejša poglavja (Mladostna leta, Pot v Ameriko, Moj značaj, Na univerzi) z mnogimi podnaslovi. Za evropske Slovence je naravno najzanimivejše prvo poglavje, ki opisuje šolanje in likanje mladega Jauha v škofjeloškem samostanu, na kranjski gimnaziji in v tedanjem ljubljanskem Alojzijevišču, o katerem sodi pisec, da je »vzgojilo v zadnjih petdesetih letih mnogo mož, ki so igrali med slovenskim narodom veliko vlogo; če druge ne, so učili ljudi logično in domače misliti; bili so dobri Slovenci, če ne vsi dobri verniki, kakor so pričakovali ustanovitelji slavnega zavoda«. Literaturni paberkovalec bo našel na teh straneh nekaj omembe vrednih spominskih stavkov o nekaterih naših kulturnih tvorcih (Tomo Zupan,